

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 12 december 2007

Utskriftsvänlig pdf-fil

Idrott har spelat en betydande roll för formeringen av en amerikansk nationell och kulturell identitet, och amerikansk idrott har varit en kraftfull markör gentemot världen i övrigt, inte minst som uttalat politiskt vapen, som till exempel vid Moskva-OS 1980. Nu har ett nytt försök att skriva den amerikanska idrottens historia sett dagens ljus, och det är historieprofessorn vid University of Nevada@Reno Richard O. Davies som framlagt en volym på närmare 500 sidor betitlad *Sports in American Life: A History* (Blackwell). Johnny Wijk har läst Davies' bok för forumets räkning, och har kunnat extrahera tre röda trådar i den amerikanska sporthistorien: baseball, rasism och kommersialism. Baseball, med sina rötter i 1700-talets England och spelet *rounders*, sägs vara oskiljaktigt förenat med amerikansk kultur – och vice versa. Rasismen i amerikansk sport avspeglar naturligtvis rasismen i det amerikanska samhället i stort (och har på forumet behandlats grundligt av Peter Dahlén). Kommersialismen fanns med tidigt i sportens historia, så också i USA, och idag är amerikanerna marknadsledande när det gäller att slå mynt av idrotten. Wijk gör tummen upp för *Sports in American Life*, som han beskriver som ambitiös, innehållsrik och intressant.

USAs sporthistoria vävs samman

Johnny Wijk

Historiska institutionen, Stockholms universitet

Richard O. Davies

Sports in American Life: A History

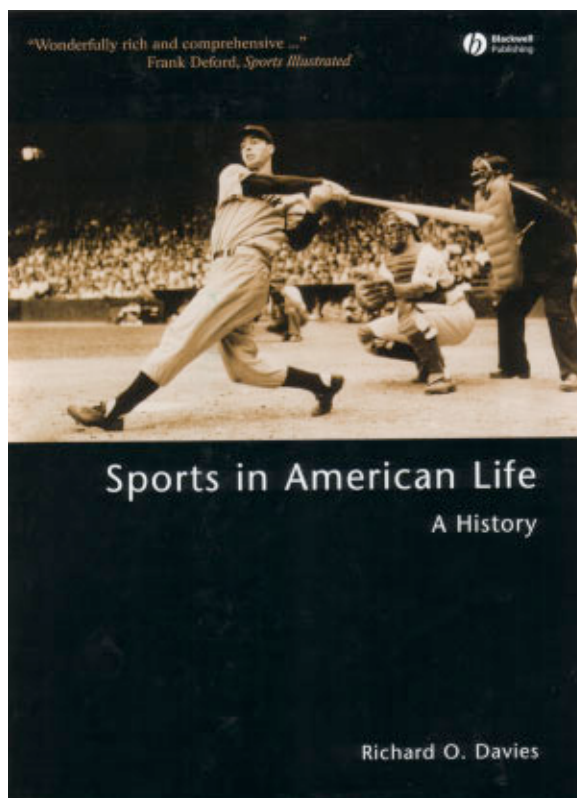
485 sidor, inb., ill.

Oxford, Oxon.: Blackwell Publishers

2007

ISBN 978-1-4051-0647-6

Vad är det egentligen som karakteriserar den nordamerikanska sporthistorien? Och är det likheterna eller skillnaderna jämfört med den västeuropeiska idrottsutvecklingen som är mest intressanta? Detta är två ganska naturliga frågor att ställa sig inför genomläsningen av boken *Sports in American Life: A History* av Richard O. Davies. På nära 500 sidor i sexton kapitel tar Davies ett helhetsgrepp på USA:s sporthistoria, från de idrottsaktiviteter som de tidiga kolonisterna förde med sig från Europa fram till dagens kommersialiserade och professionella amerikanska sportvärld. Den uttalade målsättningen är att beskriva hur idrotten integrerats politiskt, socialt, ekonomiskt och kulturellt i den amerikanska historien. Det är en översiktsbok som spänner över två århundraden men den rymmer även många intressanta detaljer och berättelser om vissa utvalda enskilda idrottares prestationer och fascinerande livsöden. Boken fungerar således både som en uppslagsbok vad gäller den strukturella utvecklingen och en berättelse om betydelsefulla idrottare inom den amerikanska sportens historia.

Sports in American Life är en mycket innehållsrik bok där man kan fördjupa sig i olika teman under olika

tidsperioder. Enligt min tolkning finns ett par tydliga röda trådar genom boken som kan sammanfattas i orden baseboll, rasism och kommersialisering. Baseboll är historiskt sett den sportgren som betytt allra mest i den amerikanska sportkulturen. Richard O. Davies ger stort utrymme i boken åt basebollsporten och hänvisar bland annat till ett välkänt yttrande om att en främling som vill försöka förstå sig på det amerikanska samhällslivet måste allra först lära sig språket, men därefter handlar det om att lära sig basebollens regler, normer och kultur. På annat sätt kommer man knappast den amerikanska livsstilen riktigt nära. Den andra röda tråden i boken handlar om rasism. Begreppet känns relevant att lyfta fram då den amerikanska sporthistorien långt in på 1900-talet på många sätt präglades av den amerikanska rasproblematiken och bidrog synnerligen aktivt till att undvika att blanda vita och svarta också inom idrottens värld. Den tredje röda tråden gäller kommersialisering. Det är knappast någon överraskning att en bok om idrottens historia i USA har en nära koppling till idrottens ekonomiska förutsättningar, då landet som bekant tidigt utvecklade en professionell hantering runt idrotten.

Boken tar avstamp i ett avsnitt om de idrottsliga aktiviteter som de tidiga kolonisterna tog med sig från Europa under 1700-talet. För de högre sociala skikten fanns tydliga influenser från samtidens engelska överklassnöjen runt jakt, hästsporter och även cricket. För arbetarklassen handlade det till stor del om ganska våldsamma sportaktiviteter – både individuellt och i lag – som inte sällan gick ut på att fysiskt besegra motståndarna. Tidigt fanns även vadslagning med pengar med runt drabbningarna som hade vissa likheter med brottning eller boxning. Liknande spektakel med vadslagning kring blodiga kamper mellan djur tillhörde också den idrottsliga vardagen. I boken görs dessutom kopplingar till kolonisternas möten med gamla indianidrotter – som till exempel lacrosse – som tidiga uttryck av amerikanska idrottsrötter. I början av 1800-talet började idrottsaktiviteterna ske under något mer organiserade former. Hästkapploppningar, seglingstävlingar och boxningsmatcher anordnades av professionella arrangörer som tog betalt av åskådare och ställde upp prissummor till de tävlande.

De tidiga kolonisternas barn och ungdomar roade sig med en enkel idrottslek man tagit med sig från England som där benämndes "rounders". Det handlade om att slå en boll med ett smalt trästycke och springa till olika platser. Leken tycks ha haft många olika namn och många olika regler, men ett gemensamt drag var att man spelade i lag och att man erövrade platser från varandra och även kunde straffa ut motspelare. Fram mot 1850-talet hade spelet börjat få mer fast struktur och det spred sig snabbt i städerna på östkusten. Dess enkelhet innebar att man kunde spela i ett hörn av en park och snart började klubbar bildas där framförallt ungdomar spelade i serieform mot varandra. Nu bestämdes att det som mest fick vara 14 spelare per lag och att man fick använda handske för att fånga bollen. Matcherna skulle också avgöras under en viss tid – till skillnad från den "snobbiga" cricketen där överklassen kunde hålla på i dagar innan matcher avgjordes. Arbetar- och borgarklassen i städerna hade ju arbetstider att passa och basebollen blev snart ett naturligt inslag i städernas parkliv.

Första basebollklubben bildades 1845 med namnet "New York Knickerbockers", i vars regi regelverket vidareutvecklades till fyra baser, nio spelare i varje lag, nio "innings" och fasta avstånd mellan kastare och slagman, etc. Snart spelades det efter "New York-regler" i de flesta städer och antalet klubbar växte snabbt, spelet attraherade särskilt arbetarklassen och nyanlända immigranter, det skapades också tyska, irländska och skotska lag. År 1857 samlades de 14 största klubbarna och bildade "National Association of Base Ball Players" och nu var basebollen igång med etablerandet av nationella ligor, tusentals åskådare vid toppmatcherna och de första stegen mot professionella idrottsutövare och klubbar. I den amerikanska idrottshistorien har basebollen otvetydigt en särskild plats i amerikanernas hjärta; de mest framgångsrika basebollspelarna beskrivs som nationalidoler och en spelare som George Herman "Babe" Ruth – 1920-1930-talets stora stjärna – utnämns utan tvekan till hela 1900-talets mest populära idrottsman i USA.

Även framväxten och utvecklingen av den amerikanska fotbollen ges stort utrymme i boken. Sporten fann sin form på de amerikanska universiteten i slutet av 1800-talet och under de första årtiondena på 1900-talet skapades en nationell liga mellan universitetsorterna. På samma sätt finns utförliga beskrivningar av hur andra idrotter utvecklades inom ramen för det amerikanska college- och universitetssystemet. Det handlar bland annat om basket, friidrott och tennis. Många idrotters utvecklingsmöjligheter i USA har varit närmast helt beroende – och är så än idag – av collegesystemet med dess satsning på idrottslag i olika idrotter för att kunna ta hand om unga talanger, utveckla träningsmetoder och utbilda tränare. Här finns en av de största skillnaderna jämfört med den europeiska idrottstraditionen med mer fristående idrottsklubbar.

De i mina ögon allra mest intressanta delarna i boken *Sports in American Life* behandlar idrottens roll i den amerikanska rasismens historia. Davies inleder detta kapitel med att berätta om Gunnar Myrdal, som beskrivs som en framstående svensk sociologisk forskare, och han hänvisar till Myrdals studie från 1944, *An American Dilemma*, som han också använder som utgångspunkt till sin egen kapitelrubrik "America's Great Dilemma". Myrdals studie – som fick stor uppmärksamhet av sin samtid – handlade ingående om hur USA på alla områden var ett rassegregerat land, trots sina stolta deklamationer om alla medborgares lika värde. Davies ger i detta kapitel flera

konkreta exempel på hur också idrotten långt in på 1900-talet var starkt rassegregerat och återger ett antal svarta idrottares levnadsöden och deras kamp för att bli accepterade i det vita amerikanska idrottslivet. I början av 1900-talet var det till exempel flera svarta framgångsrika boxare som bemöttes på ett minst sagt upprörande sätt. Det vita boxningsamerika ville endast ha vita mästare och framgångsrika svarta boxare utmanövrerades med osportsliga metoder. Och de svarta boxarna – och deras managers – lärde sig att vid eventuell seger över en vit boxare inte visa glädje eller triumfer, då risken för attacker från en vit lynchmobb alltid lurade vid sekelskiftets boxningsgalor. En bit in på 1900-talet gick det dock inte längre att hålla tillbaka de svarta boxarna och personer som Jack Johnson och senare Joe Louis kom fram som världsmästare. Just Louis kom till och med mot slutet av 1930-talet och andra världskrigets år att i USA bli en symbol för den fria liberala världen mot det totalitära och fascistiska Hitlertyskland, i sina mycket uppmärksammade matcher mot tysken Max Schmeling. Just här dög även en svart idrottsman som nationell symbol i USA. Kapitlet om problemen för de svarta idrottsmännen i USA innehåller även utvecklingen inom basebollen, friidrotten och den amerikanska fotbollen. I alla idrotterna bemöttes de svarta pionjärerna med en avog inställning och tvingades utstå många år av avancerade former av utestängning och rasism innan sporterna långsamt öppnades för alla raser. Utan tvekan är detta tema en mindre smickrande sida av den amerikanska idrottshistorien. Frågan är hur mycket som fortfarande lever kvar idag i den amerikanska idrotten?

Davies ambitiösa bok avslutas med ett par kapitel om den nutida idrottens utveckling i USA under 1900-talets sista årtionden. Det handlar givetvis mycket om massmedias betydelse och den tilltagande kommersialiseringen. Davies bjuder generöst på ett antal beskrivningar av de största amerikanska idrottsstjärnorna under senare årtionden, bland annat boxaren Mohammed Ali, golfspelaren Tiger Woods, basketstjärnan Magic Johnson och systrarna Williams i tennis. Ironiskt nog dominerar svarta idrottare i den framställningen. Boken *Sports in American Life* är synnerligen innehållsrik och ger många intressanta inblickar i idrottens rötter och utveckling på andra sidan Atlanten. Till skillnad från min förförståelse innan läsningen av boken är jag efter genomläsningen beredd att mer vilja lyfta fram skillnaderna gentemot europeisk tradition när det gäller idrottskultur och idrottsmentalitet. Men det kanske är en högst tillfällig känsla.

© Johnny Wijk 2007

Köp boken från Adlibris.se

Kjøp boken fra Akademika.no

Køb bogen fra Saxo.dk